

ĐẠI HỘI HỘI LUẬT GIA DÂN CHỦ QUỐC TẾ (IADL) LẦN THỨ 17 TẠI VIỆT NAM

(Trích thông điệp của PGS, TS Nguyễn Văn Mạnh, Viện trưởng Viện Nghiên cứu Pháp luật, Đại học Luật Hà Nội, tại Đại hội IADL lần thứ 17 tại Hà Nội)

Vấn đề dân chủ trong hoạt động xét xử của tòa án luôn được các quốc gia quan tâm. Những quan niệm về dân chủ ở mỗi nước lại có nhiều điểm khác nhau. Sự khác nhau đó bắt nguồn từ nhận thức của cơ quan, người tiến hành tố tụng, người tham gia tố tụng và hệ thống pháp luật tố tụng của mỗi nước. Ở nhiều quốc gia, việc tham gia tố tụng của công dân trong hoạt động xét xử phụ thuộc rất nhiều vào sự tạo điều kiện của cơ quan tham gia cũng như việc thực hiện quyền tự bảo vệ của đương sự. Một số quốc gia lại quan tâm tới việc giải quyết quyền tự phiên của đương sự. Vấn đề này là như thế nào? Tuy vậy, mặc dù có những quan niệm khác nhau về dân chủ trong hoạt động xét xử của mỗi quốc gia nhưng những điểm tương đồng nhất vẫn là chủ yếu, biểu hiện trên những phương diện sau:

Đầu tiên, người tiến hành các công việc tham gia tố tụng phải được các bên tham gia tố tụng lựa chọn một cách tự do và công bằng. Điều này được thể hiện trong các quy định của pháp luật tố tụng của các quốc gia.

Thứ hai, người tiến hành các công việc tham gia tố tụng phải được các bên tham gia tố tụng lựa chọn một cách tự do và công bằng. Điều này được thể hiện trong các quy định của pháp luật tố tụng của các quốc gia.

Thứ ba, người tiến hành các công việc tham gia tố tụng phải được các bên tham gia tố tụng lựa chọn một cách tự do và công bằng. Điều này được thể hiện trong các quy định của pháp luật tố tụng của các quốc gia.

pháp luật, nhất là Bộ luật Tố tụng hình sự, Bộ luật Tố tụng dân sự quy định của Bộ và nghĩa vụ của cơ quan tiến hành tố tụng, người tiến hành tố tụng, nhân thân gia đình người tiến hành tố tụng, cũng như các chủ thể tố tụng khác. Điều này được thể hiện trong các quy định của pháp luật tố tụng của các quốc gia. Điều này được thể hiện trong các quy định của pháp luật tố tụng của các quốc gia. Điều này được thể hiện trong các quy định của pháp luật tố tụng của các quốc gia.

Nội dung của chủ quyền tư pháp trong hệ thống văn bản pháp luật của Việt Nam chính là biểu hiện cụ thể của sự khẳng định vai trò quan trọng của chủ quyền tư pháp trong hệ thống pháp luật của Việt Nam. Điều này được thể hiện trong các quy định của pháp luật tố tụng của các quốc gia.

Thứ nhất, việc bảo đảm thực hiện dân chủ trong hoạt động của các cơ quan tiến hành tố tụng là của người tiến hành tố tụng.

Thứ hai, việc bảo đảm thực hiện dân chủ trong hoạt động của các cơ quan tiến hành tố tụng là của người tiến hành tố tụng.

Điều về cơ quan tiến hành tố tụng, tính chất dân chủ được thể hiện rõ nhất ngay trong nguyên tắc xét xử tập thể, nguyên tắc minh bạch chế độ xét xử có hội thẩm tham gia. Theo các nguyên tắc này, tòa án xét xử tập thể các vụ án hình sự, dân sự, kinh doanh thương mại, lao động, hành chính và quyết định theo đa số. Tuy thuộc mỗi cấp xét xử mà thành phần xét xử lại có những quy định khác nhau. Chẳng hạn, khi xét xử sơ thẩm, hội thẩm nhân dân đồng xét xử có một thẩm phán và hai hội thẩm nhân dân; nhưng khi xét xử phúc thẩm, thành phần của hội đồng xét xử lại có ba thẩm phán.

Thứ ba, đối với cấp xét xử nòng cốt, nguyên tắc xét xử tập thể và quyết định theo đa số không áp dụng. Nguyên tắc này trong hoạt động xét xử. Chỉ có thể có dân chủ thật sự khi xét xử được tiến hành bởi hội đồng xét xử tập thể không phải được thực hiện bởi một cá nhân. Như vậy, sự với chức năng tư pháp khác nhau, nhưng khi xét xử thì phải dựa chính thức. Hội đồng nhân dân ngang quyền với Thẩm phán và bản án được tuyên theo biểu quyết đa số. Ngược lại, việc xét xử tập thể sẽ bắt đầu cho việc xét xử được thân trong thực tiễn và chính xác.

Thứ tư, công việc người tiến hành các công việc tham gia tố tụng phải được các bên tham gia tố tụng lựa chọn một cách tự do và công bằng. Điều này được thể hiện trong các quy định của pháp luật tố tụng của các quốc gia.

biệt theo quy định của pháp luật, không có thể tiến hành xét xử kín. Nhưng nếu có xét xử kín thì khi tuyên án vẫn phải tuyên công khai. Đặc biệt, tòa án còn phải công khai bản án trong thời hạn nhất định. Sự giám sát một cách trực tiếp của người dân và các cơ quan báo chí đối với công tác xét xử sẽ góp phần làm cho việc xét xử được dân chủ và nâng cao tính xã hội hóa.

Dân chủ trong hoạt động xét xử không phải là muốn làm việc gì và kết luận thế nào là tùy thuộc vào chủ quan của Hội đồng xét xử. Ngay trong các quy định liên quan đến nguyên tắc của việc xét xử, ngoài việc bảo đảm tính chất dân chủ, còn thể hiện sự tăng cường pháp chế nhằm bảo đảm cho việc xét xử của tòa án được công bằng và phù hợp với thực tế khách quan thông qua công tác thẩm tra tài liệu, chứng cứ và tranh tụng công khai. Không một cơ quan nhà nước hay cá nhân, tổ chức nào có thể bước Thẩm phán, Hội thẩm nhân dân làm sai pháp luật.

Tính chất dân chủ còn được thể hiện cụ thể ngay trong các quy định có liên quan đến những người tiến hành tố tụng. Những người tiến hành tố tụng là những công chức nhà nước được giao nhiệm vụ, được phân công để tiến hành tác nghiệp trong tố tụng. Tuy nhiên, nếu có những lý do mà có thể cho thấy họ không vô tư, khách quan trong khi thi hành nhiệm vụ thì những người này có thể từ chối tiến hành tố tụng hoặc họ có thể bị thay đổi. Tính chất dân chủ đối với cơ quan tiến hành tố tụng còn được ghi nhận bằng việc bảo đảm quyền khiếu nại, tố cáo trong tố tụng dân sự, tố tụng hình sự...

- Thứ hai, việc bảo đảm thực hiện dân chủ đối với người tham gia tố tụng

Bên cạnh những biểu hiện đảm bảo dân chủ của cơ quan, người tiến hành tố tụng trong quá trình xét xử, các quy định trong Bộ Luật Tố tụng dân sự, Bộ luật Tố tụng hình sự... còn quy định đảm bảo dân chủ đối với người tham gia tố tụng

Điều đó thể hiện cụ thể trong các quy định về sự tham gia của luật sư, người bào chữa và quyền, lợi ích hợp pháp của đương sự. Với các quy định của pháp luật tố tụng, vai trò của luật sư đã dần được coi trọng. Nhưng, nhìn chung luật sư vẫn chưa phát huy được vai trò trong việc bảo vệ cho thân chủ; không ít trường hợp luật sư khi tham gia tố tụng chỉ có những hình thức và chưa tương xứng với vị trí của luật sư

Mở rộng quyền của luật sư trong tố tụng cũng là sự thể hiện rõ nét nhất về tính chất dân chủ, hạn chế những bùng bít thông tin xác thực về vụ án. Luật sư là

và yêu cầu của cải cách tư pháp. Điều đó cũng là nghĩa dân chủ trong quá trình xét xử để người bào chữa bảo đảm cho bản cáo trạng, bản án của bị cáo trong việc giải quyết vụ án hình sự; quyền được tranh tụng, bổ sung ý kiến của bị cáo, đương sự tại phiên tòa; quyền đề nghị thay đổi hình thức hành tố tụng; quyền kháng cáo bản án, quyết định của tòa án nếu bị cáo hay đương sự không đồng tình; bảo đảm cho người bào chữa như nghiên cứu hồ sơ vụ án, các đề xuất trong giải oan chuẩn bị xét xử, hỏi tranh luận; đối đáp dân chủ tại phiên tòa; công khai việc giải quyết vụ án trên các phương tiện truyền thông ...

Với những kết quả về thực hiện dân chủ trong hoạt động xét xử của tòa án nêu trên, chúng tôi cho rằng việc tiếp tục cải tiến thủ tục tố tụng theo hướng đảm bảo cao nhất tính thân dân chủ tại phiên tòa là việc làm cấp thiết. Việt Nam hiện đang nỗ lực thực hiện triệt để các quy định của pháp luật tố tụng trong thực tiễn xét xử nhằm nâng cao tính thân dân chủ. Đó là đảm bảo các bên tham gia tố tụng có địa vị pháp lý như nhau, có

Việc xét xử vụ án phải công khai, minh bạch, đảm bảo quyền khiếu nại của đương sự

những người am hiểu luật pháp, có trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, do đó sự tham gia của luật sư là điều kiện quan trọng góp phần làm sáng tỏ bản chất vụ án, giữ vững kỷ cương pháp luật. Mở rộng tranh tụng, tranh luận trong tố tụng với sự tham gia của luật sư giúp việc giải quyết vụ án chính xác, khách quan. Sự tham gia của luật sư ngoài việc thực hiện thiết chế dân chủ còn là nhân tố quan trọng để tòa án xem xét trước khi ra phán quyết nhằm bảo đảm tính chính xác và công bằng xã hội.

Mặt khác, để bảo đảm dân chủ, không những cần mở rộng sự tham gia của luật sư mà còn đòi hỏi phải nâng cao trình độ của những người làm công tác xét xử. Hiện nay, chất lượng đội ngũ thẩm phán ở nước ta đã từng bước nâng cao, đáp ứng đòi hỏi của thực tiễn xét xử

khả năng thực sự để thực hiện các quyền tố tụng mà pháp luật quy định và tố tụng phải theo hướng bảo đảm cho bị can, bị cáo, các đương sự có luật sư, người bào vệ quyền lợi hợp pháp để thực hiện tranh tụng bình đẳng tại phiên tòa. Đồng thời, các cơ quan tiến hành tố tụng phải thực hiện tốt nghĩa vụ tố tụng của mình để đảm bảo cho người tham gia tố tụng thực hiện các quyền tố tụng tương ứng.

Với những phân tích nêu trên, chúng ta có thể khẳng định các quy định trong pháp luật tố tụng của Việt Nam đã tạo điều kiện để thẩm phán, hội thẩm nhân dân thực thi dân chủ trong quá trình xét xử bao gồm cả khâu chuẩn bị xét xử và xét xử tại phiên tòa và việc thực hiện tranh tụng trong xét xử chính là bảo đảm thực thi dân chủ trong hoạt động xét xử.